

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Roch

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

w sprawie **E.C.**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na posiedzeniu bez udziału stron

w dniu 9 stycznia 2025 r.

wniosku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 10 października 2024 r., sygn. II Ko 42/24

o przekazanie sprawy innemu sądowi równorzędnemu

na podstawie art. 37 k.p.k. *a contrario*

postanowił:

nie uwzględnić wniosku.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 10 października 2024 r., wydanym w sprawie o sygn. akt II Ko 42/24, Sąd Okręgowy w Radomiu na podstawie art. 37 k.p.k. zwrócił się do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, powołując się na dobro wymiaru sprawiedliwości. W uzasadnieniu tej decyzji wskazano, że przedmiotem sprawy jest rozpoznanie wniosku pełnomocnika E.C. o zasądzenie od Skarbu Państwa odszkodowania i zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Organem reprezentującym Skarb Państwa jest zaś Prezes Sądu Okręgowego w Radomiu.

Powyższe okoliczności – zdaniem sądu wnioskującego – mogą w odczuciu społecznym wzbudzić przekonanie o braku warunków do obiektywnego orzekania. Tym samym podniesiono, że dobro wymiaru sprawiedliwości wymaga przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu.

Sąd Najwyższy uznał co następuje.

Wniosek Sądu Okręgowego w Radomiu nie zasługuje na uwzględnienie, jako że orzeczenie je formułujące wydane zostało wbrew innym obowiązującym przepisom prawa.

Określona w art. 37 k.p.k. instytucja stanowi wyjątek od zasady rozpoznania sprawy przez sąd miejscowo właściwy, zatem jej zastosowanie powinno mieć miejsce jedynie wówczas, gdy przemawiają za tym szczególne względy, związane z dobrem wymiaru sprawiedliwości. Wystąpienie przez sąd właściwy miejscowo z tego rodzaju wnioskiem i następnie decyzja podjęta w tym przedmiocie przez Sąd Najwyższy ma charakter fakultatywny („sąd może”).

Na kanwie sprawy, w której Sąd Okręgowy w Radomiu wystąpił z wnioskiem o przekazanie sprawy zauważyć trzeba, iż zgodnie z art. 554 § 2a k.p.k. stroną tego postępowania, prowadzonego z wniosku pełnomocnika E.C. o odszkodowanie i zadośćuczynienie za niesłuszne tymczasowe aresztowanie, jest Skarb Państwa, którego reprezentantem jest Prezes Sądu Okręgowego w Radomiu.

W tego typu postępowaniach do niedawna istniał w judykaturze i doktrynie spór odnośnie do dopuszczalności stosowania przepisu art. 44² k.p.c. w oparciu o odesłanie zawarte w art. 558 k.p.k. Rozstrzygnięte one jednak zostały wydaną przez Sąd Najwyższy uchwałą składu 7 sędziów z dnia 17 stycznia 2024 r., sygn. akt I KZP 4/23, zgodnie z którą sformułowanie „w kwestiach nieuregulowanych”, zawarte w art. 558 k.p.k., pozwala na stosowanie art. 44² k.p.c. w sprawach prowadzonych na podstawie Rozdziału 58 Kodeksu postępowania karnego, a także w sprawach prowadzonych na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (OSNK 2024/4/18). Sąd Najwyższy wskazał w szczególności, iż art. 44² k.p.c. jest kategoryczny w swej treści i w

układzie procesowym w nim wskazanym nakazuje podjęcie działań zmierzających do przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu. Nie sposób przy tym uznać, że przepis art. 37 k.p.k. rozciąga się znaczeniowo również na sytuację unormowaną w art. 44² k.p.c., bowiem odpowiednikiem art. 37 k.p.k. w procedurze cywilnej jest art. 44¹ k.p.c. (por. także P. Feliga (w:) T. Szanciło (red.) Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1-458. Tom I, 2023, wyd. 2, art. 44², teza 4). Tym samym procedura karna stosowana dla rozstrzygania tego rodzaju roszczeń o charakterze cywilnym nie posiada uregulowania nakazującego obligatoryjne przekazanie sprawy innemu sądowi niż właściwy miejscowo. Nadto, art. 45 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Właściwość sądu nie jest więc wartością samą w sobie, jeśli nie jest powiązana z innymi wskazanymi przymiotami, w tym bezstronnością. Nie budzi wątpliwości, że w odbiorze zewnętrznym nie może pozostać obiektywnym sąd, który miałby rozstrzygać sprawę, w której dochodzone roszczenie wiąże się z działaniem tego sądu lub sądu nad nim przełożonego, a nadto organem reprezentującym Skarb Państwa jest prezes jednego z tych sądów, którego interesy pozostają w sprzeczności z dochodzącym odszkodowania lub zadośćuczynienia. Taki układ procesowy wskazuje na konieczność zastosowania art. 44² k.p.c., mającego charakter obligatoryjny, który nie pozostawia żadnego pola do uznaniowości, a zatem znacznie lepiej chroni konstytucyjną i konwencyjną zasadę bezstronności sądu (por. także M. Muliński (w:) A. Góra-Błaszczkowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom I A. Komentarz do art. 1-424(12), 2020, teza 2). Z tych też względów, **w sprawach prowadzonych na podstawie rozdziału 58 k.p.k. należy w oparciu o przepis art. 558 k.p.k. odpowiednio stosować art. 44² k.p.c. w sytuacji wystąpienia przesłanek w tym przepisie przewidzianych. Norma ta przy tym, z uwagi na nieuregulowanie tej kwestii w Kodeksie postępowania karnego oraz swój obligatoryjny charakter, ma niewątpliwie pierwszeństwo przed korzystaniem z fakultatywnej regulacji przewidzianej w art. 37 k.p.k.**

Stwierdzić zatem należy, iż stroną przedmiotowego postępowania jest Skarb Państwa, a państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się

dochodzone roszczenie, jest sąd właściwy do rozpoznania sprawy (Sąd Okręgowy w Radomiu). Tym samym sąd ten winien z urzędu przedstawić akta sprawy sądowi przełożonemu, który zobowiązany będzie przekazać sprawę innemu sądowi równorzędnemu z sądem przedstawiającym.

Już na marginesie tylko zauważyć należy, że w pełni aktualne pozostaje stanowisko Sądu Najwyższego prezentowane na gruncie procedury cywilnej, że adresatami normy zawartej w art. 44² k.p.c. są sąd właściwy do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji i sąd nad nim przełożony. Z tego też względu przepis ten nie dotyczy kolejnego sądu przełożonego nad tym sądem, który jest sądem przełożonym nad sądem pierwszej instancji, wobec czego art. 44² k.p.c. co do zasady nie przewiduje, by w procesie przekazywania sprawy, na podstawie przesłanek wynikających z tego przepisu, uczestniczył Sąd Najwyższy (zob. m. in. postanowienia SN z dnia: 30 stycznia 2020 r., III CO 4/20, OSNC 2020, Nr 9, poz. 78; 29 stycznia 2020 r., V CO 8/20, LEX nr 3218341; 4 lutego 2021 r., V CO 2/21, LEX nr 3174402).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[WB]

[a.ł.]